

ROLM203 Съвременни международни проблеми

Тема 3 ПРАВО НА НАМЕСА

Същност на хуманитарната намесата

- Практика, която е свързана с ангажиране на правителствени и неправителствени международни организации с разрешаването на вътрешнополитически проблеми
 - бедствие,
 - гражданска война,
 - религиозен и етнически конфликт

ВИДОВЕ ХУМАНИТАРНА НАМЕСА

- **НЕМАТЕРИАЛНА НАМЕСА**

Глобализира общочовешки ценности (осъществява се от ООН)

- **МАТЕРИАЛНА НАМЕСА:** Преминаване на границите на суверенна държава от хора и техника

а) законна — със съгласие на правителството

б) незаконна — без съгласие на правителството

НЕМАТЕРИАЛНА НАМЕСА - 1

- Легитимира се чрез **Всеобщата декларация за правата на човека** (декември 1948 г.)
- Утвърждава **правото на ООН да наблюдава** вътрешните работи на отделните държави, за да е в течение на това какво се случва там по отношение на основните човешки права.
- Правото на ООН има **универсален характер** и се отнася, както за страните – членки, така и за страни, които не членуват в организацията.

Пример:

До 1956 г. се занимава с правото на свободно мислене в страни от Източния блок – България, Унгария и Румъния.

НЕМАТЕРИАЛНА НАМЕСА - 2

Идеята е всеки човешки индивид на планетата да бъде пряко защитаван от международната общност.

Документи от универсален характер:

- Международни споразумения за правата на човека – 16.12. 1966 г.
- Конвенция против изтезанията – 1984 г.
- Конвенция за правата на детето – 1989 г.

Документи от регионално значение:

- Хелзинкско споразумение – 1975 г.
- Африканска харта за правата на човека и народите – 1981 г.
- Универсална ислямска декларация за правата на човека – 1984 г.

НЕМАТЕРИАЛНА НАМЕСА - 3

На базата на тези документи “Амнести интернешънъл”
изгражда своята система за нематериална намеса.

Амнести интернешънъл:

- Организацията работи за освобождаване на всички затворници, които **не са използвали сила или не са подтиквали към използването ѝ**
- За **справедливи и обективни процеси** в разумни срокове за **политически затворници**
- За **отмяна на смъртното наказание**
- За **отмяна на изтезанията** и всички видове нечовешко отношение.

НЕМАТЕРИАЛНА НАМЕСА - 4

- Нематериалната намеса не означава, че е отменен или пренебрегнат принципът за ненамеса и ненападение (чл. 2, ал. 7 от Устава на ООН)
- На 21.12. 1965 г. Общото събрание на ООН приема Декларация за неприемливост на намесата във вътрешните работи на държавите и защитата на тяхната независимост и суверенитет.
- Текстът в този член определя областите, в които се прилага правото на суверенитет и дефинира задълженията, които обуславят това право

НЕЗАКОННА МАТЕРИАЛНА НАМЕСА

Дефиниция:

- а) материална, защото включва преминаване на границите от хора и оборудване
 - б) незаконна – когато не е разрешена от правителството
- Практикува се от 1968 г. от хуманитарни организации, които при нужда се ангажират със спасяване на човешки живот, като навлизат в територията на определена държава без официално разрешение

“ЛЕКАРИ БЕЗ ГРАНИЦИ”

- Отиват там, където други хуманитарни организации като “Международния червен кръст” не се намесват
- Утвърждаването на тази дейност е в посока достигането до жертвите да става законно

ЗАКОННА ГРАЖДАНСКА НАМЕСА ОТ 1988 Г.

- Инициативата е на френската дипломация по искане на “Лекари без граница”
- Франсоа Митеран и Жак Ширак се ангажират да утвърдят принципа, че международната общност трябва да подкрепи “*намесата по дълг при спешна нужда*”
- 08.12.1988 г. – Общото събрание на ООН приема Резолюция за правото и дълга на хуманитарна намеса: “*Спешността налага свободен достъп до жертвите за международните, неправителствени хуманитарни организации*”
- Приемат се редица документи за изясняване на понятията “спешност” и “свободен достъп”

ПОНЯТИЯТА “СПЕШНОСТ” И “СВОБОДЕН ДОСТЪП”

- **Логиката, която се утвърждава:**
 - Достъпът до жертвите не само няма да бъде възпрепятстван от самата държава или от съседните и държави, но те трябва и да помагат за осъществяването ѝ
- 1990 г. Франция внася втора резолюция, в която се говори за “свободни хуманитарни коридори”
- На основата на тези документи ООН приема **над 180 резолюции**, в които се настоява за спазване на принципа за свободен достъп по повод на различни конфликти (Афганистан, Ангола, Босна, Хърватска, Косово, Руанда, Кюрдистан, Сомалия)

НАМЕСА СЪС СИЛА

Определение:

оказване на хуманитарна помощ, подпомагана от военна сила

- 1991 г. започва дискусия по глава 7 от Устава на ООН:
Търси се решение, с което да се гарантира действителното достигане на хуманитарната помощ до засегнатите

Пример:

1992 г. Сомалия — помощите не могат да достигнат до засегнатите, защото не е постигнато съгласие между воюващите страни

- Група държави се намесва със сила, за да възстанови реда и да продължи хуманитарната акция — “налагане на мира” в съответствие с глава 7 от Устава на ООН

ПРЕВАНТИВНА НАМЕСА – 1991 г.

Има различни прояви по форма и резултатност:

- Може да бъде намеса за разубеждаване, юридическа намеса или медийна намеса:
 1. *За разубеждаване* – разполагане на контингент “сини каски” – Македония 1993 г. (ЮНПРЕДЕП)
 - Да осигури границите и да поддържа етническия мир в републиката
 - Мандат – 6 месеца (продължаван многократно до 1999 г.)
 2. *Юридическа намеса* – осъществява се чрез двете международни наказателни съдилища, създадени от Съвета за сигурност за бивша Югославия и Руанда
 3. *Медийна намеса* – излъчване на послания за мир и спазване на човешките права

АРГУМЕНТИ ПРОТИВ НАМЕСАТА

Три вида:

- **Практически** – наблягат върху разминаването между амбициозността на обявените намерения и скромността на резултатите

Пример: Сомалия, Ирак – анархията след намесата става по-голяма.

- **Технически** – липсва истинска борба с причините за хуманитарната катастрофа.

Пример – кюрдите в Ирак

- **Принципни** – в самото понятие “намеса” има неясни за международната общност елементи.

Пример – не е изяснена връзката с основния принцип на суверенитета

- Често военнополитическата намеса преследва не хуманитарни, а политически и стратегически цели

ОСНОВАНИЯ ЗА ХУМАНИТАРНА НАМЕСА - 1

Хуманитарната намеса, независимо дали става със средствата на дипломатията или чрез намеса на армията е винаги действие на една държава спрямо друга.

Юридическо основание е:

1. Помощ на собствените граждани в чужбина, когато техните имоти и живот са застрашени

Пример: Въздушният рейд на Израел в Ентебе (Уганда) – 1976 г., за да бъдат освободени израелски граждани, взети като заложници от терористи

2. Да се прекратят постоянни и сериозни нарушения на основните човешки права в дадена държава

Пример: американската експедиция в Панама 1989 г., извършена по молба на президента на страната, за да се защити животът на американските граждани, живеещи там

ОСНОВАНИЯ ЗА ХУМАНИТАРНА НАМЕСА - 2

Според кодекса на международния морал (1937 г.) съществуват три случая, когато упражняването на правото на намеса може да се приеме за легитимно:

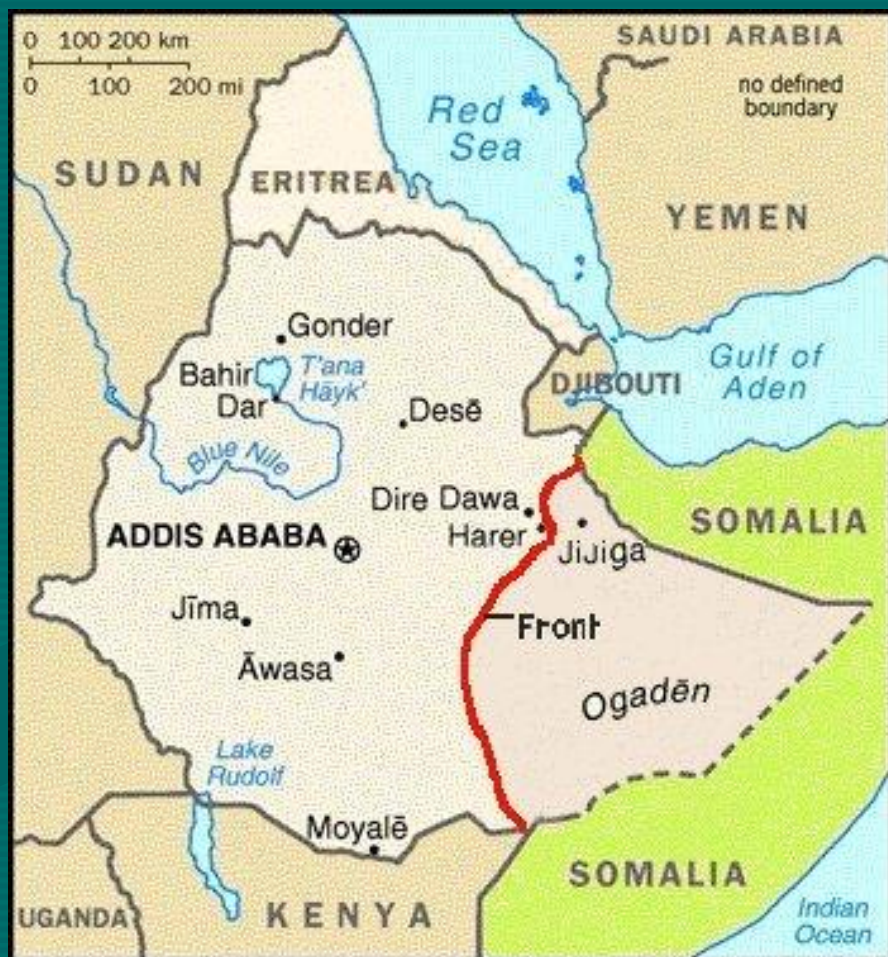
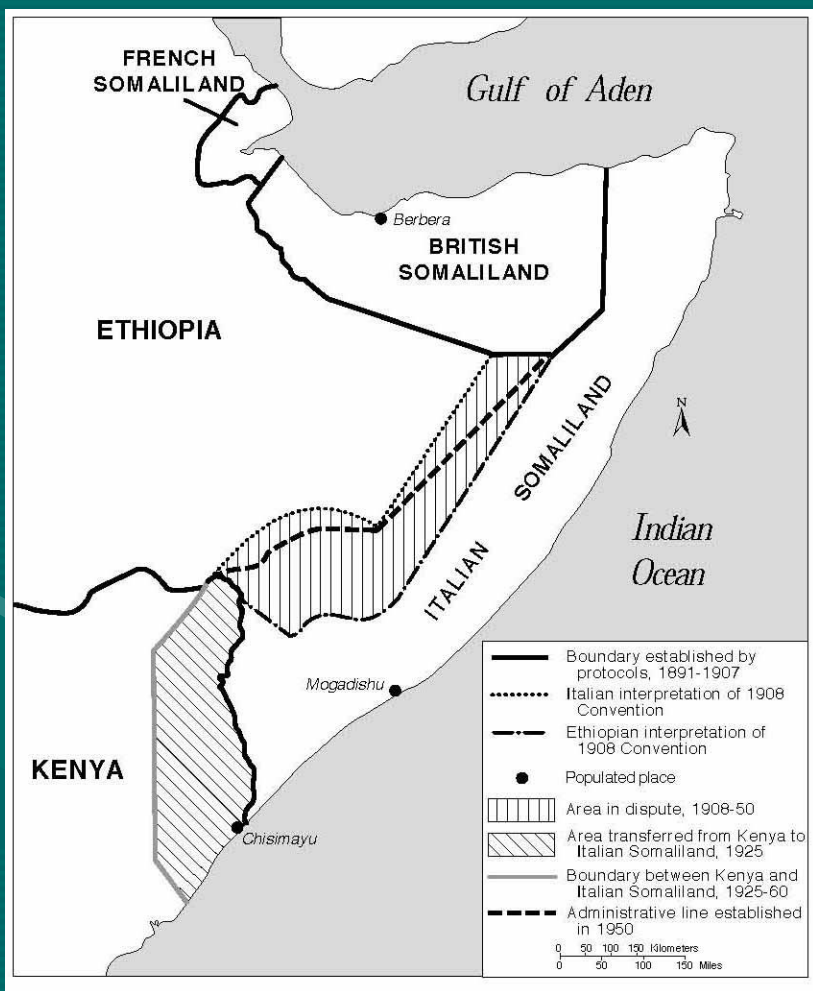
1. При защита на несправедливо и сериозно нарушени интереси
 2. За оказване на помощ на жертви на несправедлива агресия
 3. За защита правата на хората
- ❑ *Последното условие за защита правата на хората получава широк смисъл след края на Втората световна война*
 - ❑ *След края на Студената война хуманитарната намеса се превръща в един от основните принципи на международното право*

ХУМАНИРАТНА НАМЕСА- 3

Сомалия – случай на хуманитарна намеса при геноцид

- Води се гражданска война между управляващото племе и останалите
- Отказва се изпращането на чужди сили за овладяването на конфликта
- Цивилното население е подложено на системно избиване
- Липсват храни и медикаменти
- Помощите не достигат до предназначението си
- 23.03.1992 г. СС на ООН налага пълно ембарго на доставките оръжие за Сомалия

Колониална Сомалия и Независимост

Нива на анализ на конфликта в Сомалия

- Причини – на социално и национално ниво. Те са традиционни;
- От гледна точка на политическите критерии:
 - Според националния интерес са: съответстващи;
 - Според участниците са: междудържавни, вътрешни и национално-освободителни;
 - Според характера на политическите цели е за защита на територия и суверенитет ;
 - Според характера на противопоставяне са: политически и териториални ;
 - Според степента на социално-икономическо развитие на участниците е между развиващи се страни;
- Мащаб – конфликтът е локален със средна интензивност.

Косвени участници в конфликта в Сомалия

- Държави:

СССР (Русия след 1991г.), САЩ, Етиопия, Сомалия, Великобритания, Италия, Франция;

- Международни и регионални организации:

ООН,

Междуправителствената агенция за развитие(IGAD)

Африкански съюз

Конкретни интереси в конфликта в Сомалия

- СССР- Създаване на регионална организация на социалистическите държави с участието на Етиопия и Сомалия, която не получава регионална ратификация и заема страната на Етиопия;
- Сомалия – Постигане на териториална цялост и единство;
- Етиопия- Запазване на територията на Огаден и Никас за икономически интереси;
- ООН – мироналагане и операции за изграждане на мира;
- IGAD – посредничество за мир и запазване на националното правителство.
- Междуправителствената агенция за развитие (IGAD) е регионална организация, която включва седем държави в региона на Африканския рог - Судан, Еритрея, Етиопия, Джибути, Сомалия, Кения и Уганда.

ПЪРВА ХУМАНИТАРНА ОПЕРАЦИЯ В СОМАЛИЯ (ONUSOM – I)

- **Април 1992 г. – резолюция 751 на СС на ООН:**
 - Класическа мироопазваща операция – не може да започне без съгласието на страните в конфликта
 - Мандат – 6 месеца
 - Задача на операцията е единствено въоръжената охрана на хуманитарната помощ
 - Август 1992 г. – в Сомалия се разполагат 500 “сини каски”
- ❑ **Операцията е неефективна**

ВТОРА ХУМАНИТАРНА ОПЕРАЦИЯ В СОМАЛИЯ (ONUSOM – II) Restore Hope

- Резолюция 814, от март 1993 г. на СС на ООН
 - Мироналагаща операция – без съгласие на правителството
 - Мандат – 1 година
 - Задача на новата мисия – да осигури ефективно прекратяване на огъня и достигане на помощите до засегнатото население
 - Тази втора хуманитарна намеса не може да се осъществи без въоръжена сила

АМЕРИКАНСКАТА НАМЕСА В СОМАЛИЯ

- Резолюция 974 на СС на ООН, декември 1992.
 - Дебаркиране на 38 000 морски пехотинци в Могадишу (28 000 хил. от САЩ и 10 000 от Белгия)
 - Те трябва да се включат в операция **ONUSOM – II**, за **налагане на мира**
 - Задача – да разоръжат воюващите – не е изпълнена
 - Антиамерикански демонстрации в Могадишу
 - Октомври 1993 г. – 18 американски рейнджъри са убити. Президентът Клинтън оповестява изтеглянето на американските части преди края на мандата
- ❑ Операцията е без резултат – конфликтът продължава

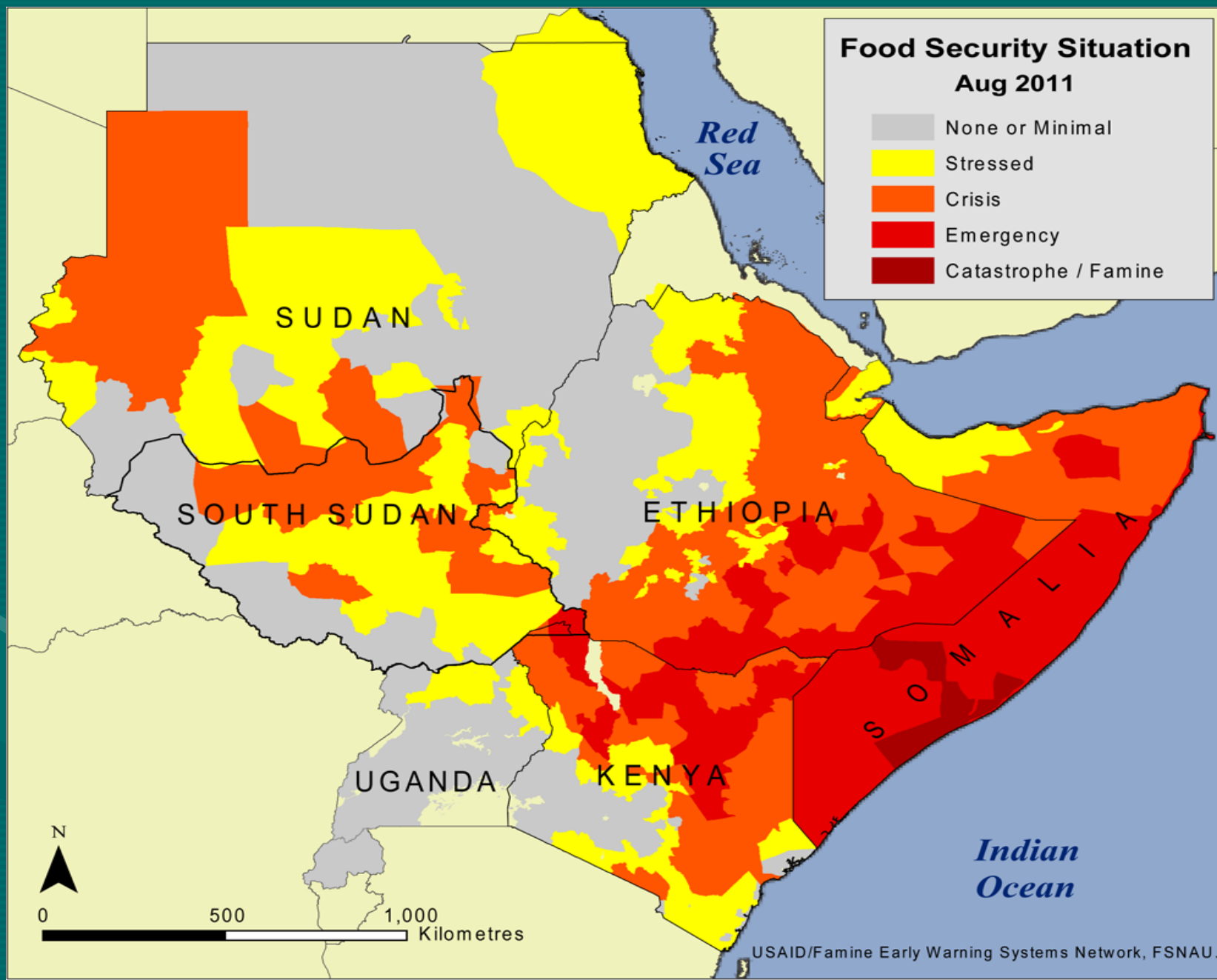
Динамика и въздействие върху конфликта в Сомалия

- Динамика на конфликта – средна, характеризираща се с периодични военни действия, преговори и посредничество за мир
- Въздействие :
 - преговори, извършени на неутрална територия;
 - Алтернативни пътища за регулиране: военно ембарго, хуманитарна помощ;
 - Употреба на сила : Резолюция 794 от 03.12.1992г. на СС на ООН (Глава 7 от Устава на ООН);
 - Военна намеса – 2006г. САЩ се намесва пряко в конфликта на страната на Съюза за възстановяване на мира и антитероризма (СВМАТ) срещу Съюза на ислямските съдилища (СИС).

Разширяване на районите на пиратски нападения 2008 - 2010

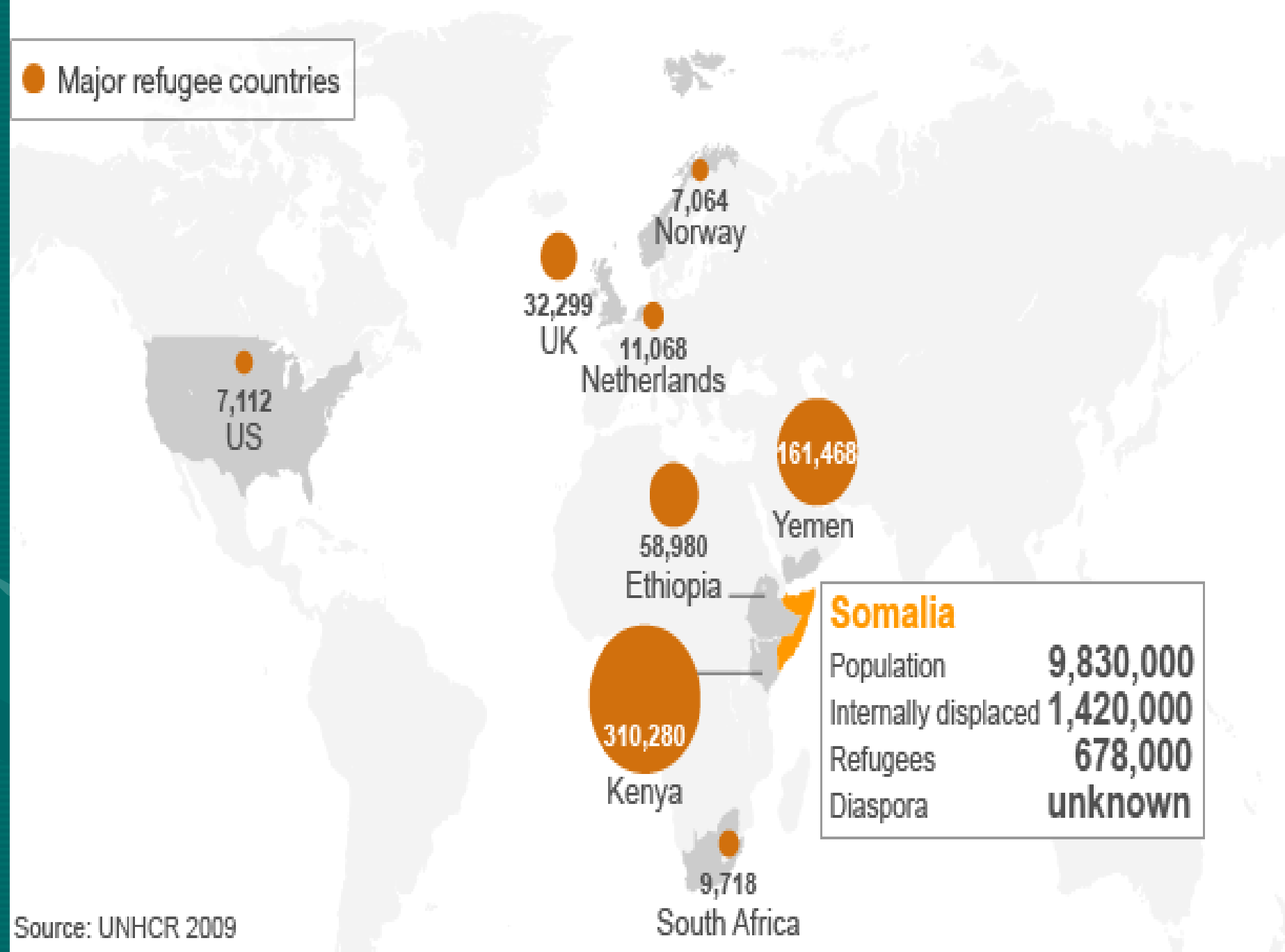

Хуманитарна катастрофа в Сомалия през 2011 г.

Somalis worldwide

● Major refugee countries

Бежанци от Сомалия в съседните страни през 2012 г.

